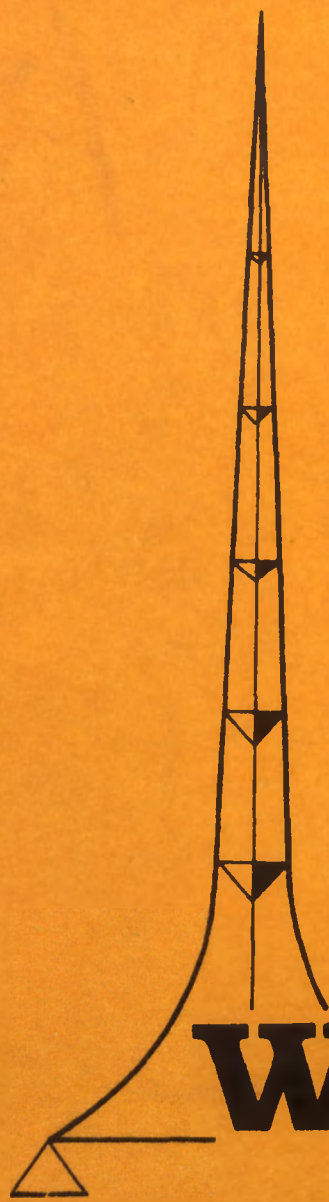

057

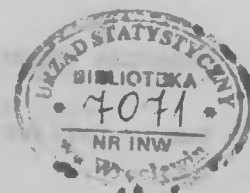

WROCLAW

40 LAT

40 LAT WROCŁAWIA

Do wyłącznego
użytku adresata

WOJEWÓDZKI URZĄD STATYSTYCZNY

WROCŁAW 1985

ZESPÓŁ REDAKCYJNY:

mgr Jacek Kaleta

mgr Bożena Kodeniec

mgr Wiesława Mazur

REDAKCJA TECHNICZNA:

Tomasz Kuliński

**Dane do opracowania przygotował zespół pracowników
Wojewódzkiego Urzędu Statystycznego we Wrocławiu**

KALENDARZ WROCŁAWSKI

ANULOWANIE WROCŁAWIA DO MACIERZY

Niniejsza publikacja jest specjalnym opracowaniem Wojewódzkiego Urzędu Statystycznego we Wrocławiu przygotowanym z okazji 40-tej rocznicy powrotu Wrocławia do Macierzy.

Ilustruje ona w formie tekstowo-tabelarycznej podstawowe cechy charakteryzujące miasto od dnia wyzwolenia, kiedy było rumowiskiem, po dzień jego 40-lecia, dzień w którym jest czwartą w kraju wielkomiejską aglomeracją, czołowym ośrodkiem przemysłu, nauki i kultury,

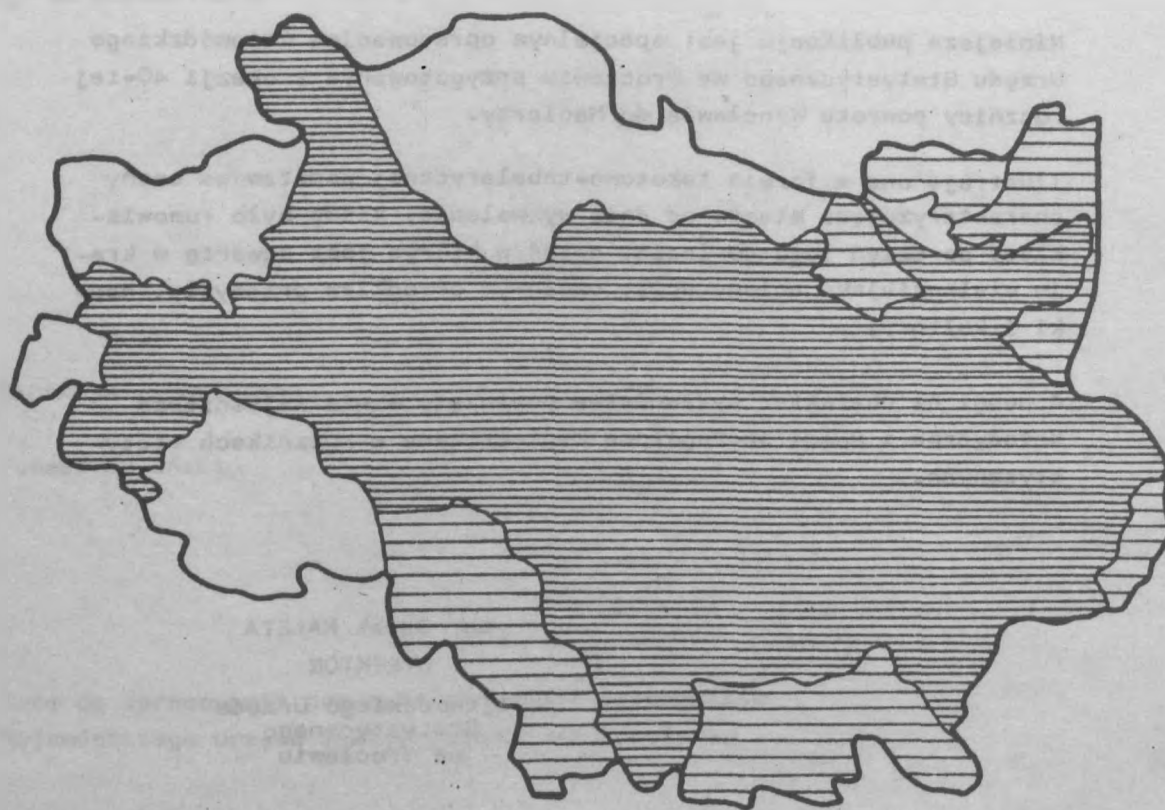
Z uwagi na charakter wydawnictwa pominięto w nim wyjaśnienia metodyczne i uwagi szczegółowe zamieszczane w rocznikach statystycznych.

mgr Jacek KALETA
DYREKTOR

Wojewódzkiego Urzędu
Statystycznego
we Wrocławiu

Wrocław, maj 1985 r.

ROZWÓJ TERYTORIALNY WROCŁAWIA

obszar miasta przed 1950 r.

obszar przyłączony do miasta w 1950 r.

obszar przyłączony do miasta w 1970 r.

obszar przyłączony do miasta w 1973 r.

KALENDARZ WROCŁAWSKI

1945 - /6 maj/ kapitulacja załogi "Festung Breslau",

- Wrocław tego dnia to: zniszczony w 70 % majątek trwały, place i ulice na odcinku 300 km pokryte 18 mln m³ gruzu, 21,6 tys. nieruchomości zniszczonych kompletnie a duża część poważnie uszkodzona, główny węzeł komunikacji kolejowej unieruchomiony, w ponad 80 % zniszczony park maszynowy i urządzenia, w gruzach leżało 400 zakładów przemysłowych,
- napływają do miasta ludzie z różnych stron kraju, do końca tego roku przybyło do Wrocławia 34 tys. Polaków,
- pracują już /w końcu roku/ 53 zakłady przemysłowe,
- rusza pierwszy tramwaj "1" na trasie Biskupin - pl. Słowiański,
- w roku szkolnym 1945/46 naukę rozpoczęło 1250 uczniów w 11 szkołach podstawowych i 908 uczniów w liceum ogólnokształcącym,
- powstaje pierwsza wyższa uczelnia pod nazwą Uniwersytet i Politechnika Wrocławska,
- uruchomiono pierwszy szpital /obecnie im. J.Babińskiego/,
- ukazuje się pierwszy numer "Pioniera", pierwszego dziennika Ziemi Zachodnich /dzisiejsze "Słowo Polskie"/,
- po raz pierwszy po wyzwoleniu /we wrześniu/ wystawiono polskie przedstawienie opery "Halka"
- rozpoczyna działalność Państwowy Teatr Dramatyczny

1946 - spis ludności przeprowadzony wg stanu z 14 lutego wykazał, że we Wrocławiu mieszkało wówczas 168,5 tys. osób, w tym 57,9 tys. Polaków; pod koniec roku Wrocław liczył 184,8 tys. mieszkańców,

- pierwsze 100 węglarek - wagonów towarowych opuszcza "Pafawag",
- Z-dy Rafineryjno-Przetwórcze Metali Kolorowych /obecnie "Hutmen"/ rozpoczynają działalność produkcję stopów żelazkowych,

- uruchomiono radiostację Polskiego Radia,
- delegacja radziecka przekazuje miastu zbiory "Ossolineum", tym samym Zakład Narodowy im. Ossolińskich rozpoczyna pracę,
- powstało pierwsze, odbudowane od podstaw, kino "Ślęsk",
- pierwsza promocja doktorska na Uniwersytecie Wrocławskim

1947 - otwarto odbudowany po wojnie most Grunwaldzki,

- zapłonęły w mieście lampy gazowe,
- w końcu roku we Wrocławiu zamieszkuje 224,8 tys. osób

1948 - zakończono montaż iglicy - symbolu Wystawy Ziem Odzyskanych otwartej 21 lipca /trwała ona 100 dni, zwiedziło ją 2 mln ludzi/,

- obradował Światowy Kongres Intelktualistów w Obronie Pokoju,
- rozpoczął sprzedaż, największy wówczas w Polsce, Powszeczny Dom Towarowy,
- ukazał się pierwszy numer "Gazety Robotniczej"
- otwarto Wrocławski Ogród Zoologiczny

1949 - rok ten we Wrocławiu witało 247,4 tys. stale zamieszkałej ludności polskiej, w tym 169,0 tys. /67,4 %/ stanowili przesiedleńcy z Polaki Centralnej,

- tylko w ciągu tego jednego roku Wrocław dostarczył Warszawie 360 mln szt cegły rozbiórkowej,
- powstały uczelnie Akademia Medyczna i PWSM /dzisiejsza Akademia Muzyczna/

1950 - rozpoczął działalność Teatr Polski,

- powstała kolejna wyższa uczelnia WSWF /dzisiejsza Akademia Wychowania Fizycznego/,
- do końca tego roku w wyzwolonym Wrocławiu zawarto 25,0 tys. małżeństw, urodziło się 45,2 tys. dzieci; ludność Wrocławia liczyła już 315,0 tys. osób

- 1951 - decyzję administracyjną rozszerzono granice miasta przez przyłączenie 11 miejscowości /Brochów, Bieńkowice, Jagodno, Klecinę, Muchobór Wielki, Ołtaszyn, Oporów, Sołtysowice, Wojnów, Wojszyce, Zakrzów/.
- powstała Wyższa Szkoła Rolnicza /dzisiejsza Akademia Rolnicza/
- 1952 - zakończono remont wrocławskiego Ratusza,
- odbył się Kongres Ziemi Odzyskanych /z udziałem 3200 delegatów/
- 1953 - "Pafawag" przekazał do użytku pierwszy polski elektrowóz,
- "Dolmel" wyprodukował pierwszy turbogenerator,
 - rozpoczęła działalność Wrocławska Wytwórnia Filmów Fabularnych
- 1954 - "FAT" rozpoczął produkcję tokarek
- 1955 - powstała Operetka Dolnośląska
- 1956 - Rada Państwa nadała Wrocławowi prawo miasta wydzielonego,
- oddano do użytku największy wówczas w Polsce, szpital onkologiczny,
 - premiera pierwszego programu Pantomimy Wrocławskiej,
 - odsłonięto pomnik Al. Fredry,
 - inauguracja "Dni Wrocławia"
- 1957 - "Fadroma" wyprodukowała pierwsze walce drogowe,
- pierwsza partia chłodziarek opuszcza Zakłady Metalowe /dzisiejszy POLAR/
- 1958 - powstaje Państwowa Filharmonia /na bazie Wrocławskiej Orkiestry Symfonicznej/,
- dokonano pierwszej w Polsce operacji na otwartym sercu,
 - rozpoczyna działalność Studencki Teatr "Kalambur"

- Wrocławski Ośrodek Telewizyjny rozpoczął emisję programu
- 1959 - produkcją podzespołów radiowych i telewizyjnych zaczynają działalność Wrocławskie Zakłady Elektroniczne "Elwro"
- 1960 - w "Elwro" powstaje pierwsza maszyna cyfrowa "Odra-1001",
 - w końcu tego roku we Wrocławiu zamieszkuje 438,2 tys.osób
- 1961 - z inicjatywy Klubu Dziennikarza zorganizowano pierwsze "Święto Kwiatów"
 - wrocławski symbol Święta Odrodzenia
- 1962 - Wrocławski Ośrodek TV nadał pierwszą własną audycję
- 1964 - powstał pierwszy w Polsce Zakład Elektronicznej Techniki Obliczeniowej
- 1965 - Uchwałą Rady Państwa Wrocław został odznaczony Orderem Budowniczego Polski Ludowej
- 1966 - w "Elwro" wyprodukowano setną maszynę cyfrową,
 - dokonano pierwszej w dziejach polskiej medycyny, operacji przeszczepienia nerki,
 - I Festiwal Muzyki Oratoryjno-Kantatowej "Wratislavia Cantans"
- 1967 - oddano do eksploatacji bezsznurową automatyczną centralę telefoniczną,
 - ukazał się pierwszy numer wrocławskiej popołudniówki "Wieczór Wrocławia"
- 1968 - w XX rocznicę obrad Światowego Kongresu Intelktualistów w Obronie Pokoju odsłonięto pomnik Jana XXIII - "papieża pokoju"
- 1970 - pierwszą seryjną "Odrę-1304" wyprodukowaną przez "Elwro" przekazano Głównemu Urzędowi Statystycznemu,
 - oddano do użytku Szpital Kolejowy,
 - ludność Wrocławia liczyła 526,0 tys. osób

1971 - rozpoczęto emisję II programu telewizyjnego dla Wrocławia

1973 - poszerzono granice miasta przez przyłączenie 13 miejscowości /Jarnołów, Jerzmanowo, Kłokoczyce, Lipa Piotrowska, Marszowice, Mokra, Osiniec, Polanowice, Rędzin, Strachowice, Świniary, Widawa, Żar/

1978 - obradowała Międzynarodowa Konferencja Intelktualistów.

- Wrocław otrzymał zaszczytny tytuł "Miasta Pokoju" nadany mu przez Światową Radę Pokoju

1980 - do Wrocławia powróciła "Panorama Racławicka"

1981 - w czerwcu stan liczebny ludności Wrocławia był taki jak przed wojną w 1939 roku, tj. 621 tys. mieszkańców

1983 - oddano do użytku /długo oczekiwany z powodu b. dużego niedoboru wody w mieście/ Zakład Produkcji Wody "Mokry Dwór",

- w rotundzie Panoramy Racławickiej rozwieszono ostatnie bryty malowidła,

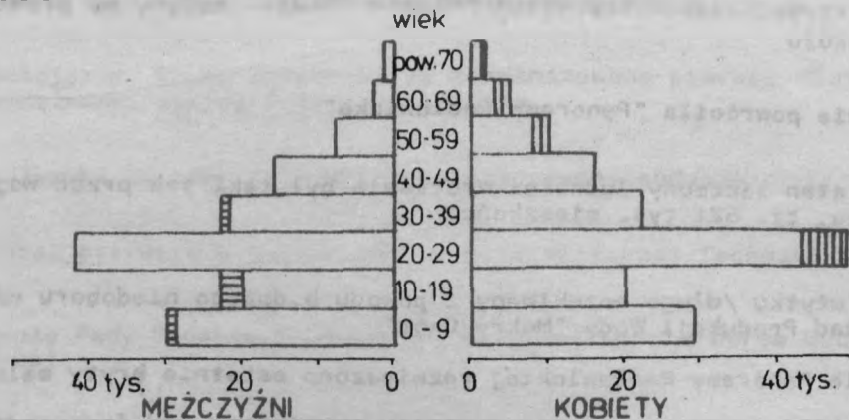
- z okazji zbliżającej się 40-tej rocznicy zwycięstwa nad faszyzmem odbył się Zlot Młodzieży Polskiej /4000 delegatów/

1984 - odsłonięto pomnik Juliusza Słowackiego,

- baza wrocławskie służby zdrowia powiększyła się o nowy wieloprofilowy szpital im. 40-lecia PRL

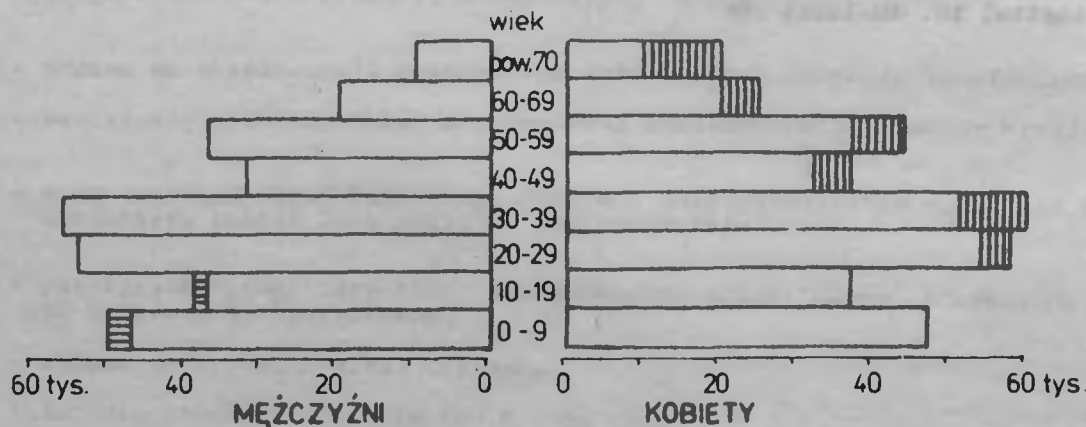
STRUKTURA LUDNOŚCI WEDŁUG PŁCI I WIEKU

1950r.

przewaga męczyzn przewaga kobiet

1984r

PRZEMIANY DEMOGRAFICZNE I SPOŁECZNO-ZAWODOWE

LUDNOŚĆ

Dzisiejszy 636-tysięczny Wrocław, gdy w maju 1945 roku przejmowały go władze polskie był miastem ruin i zgłiszcz. Ogłoszony pod koniec wojny w styczniu 1945 r. twierdzą, broniony był przez Niemców jeszcze po upadku Berlina - stając się jednym z największych pobojoisk. Wojna zniszczyła 2/3 miasta. To 621-tysięczne w 1939 roku miasto w okresie walki w 1945 roku liczyło sto kilkanaście tysięcy ludności. W większości ludność niemiecka opuściła miasto wcześniej, w wyniku przymusowej ewakuacji zarządzonej przez władze hitlerowskie, pozostali zaczęli wyjeżdżać do Niemiec po kapitulacji i prawie w całości opuścili Wrocław do końca 1948 roku.

Od pierwszych dni wolności napływali do Wrocławia Polacy z różnych stron kraju, z byłych ziem wschodnich włączonych w granice ZSRR oraz z innych krajów. Pod koniec 1945 r. we Wrocławiu zamieszkiwało już 34 tys. Polaków. Napływ ludności polskiej stawał się z roku na rok coraz większy. Szczególnie dynamiczny proces zasiedlania miasta miał miejsce w latach 1946-1948.

Z danych Spisu Ludności na Ziemiach Odzyskanych z dn. 31 grudnia 1948 r. wynika, że wśród 247,4 tys. stale zamieszkałej we Wrocławiu ludności polskiej 68,3 % stanowili przesiedleńcy z Polski Centralnej /głównie z województw poznańskiego, warszawskiego, krakowskiego, rzeszowskiego/, 20,6 % - repatrianci z byłych terenów wschodnich Polski /głównie z województw lwowskiego i wołyńskiego/, 3,1 % stanowili reemigranci z innych krajów; pozostała grupę /1,2 %/ wrocławian stanowili autochtoni /ludność według kierunków przybycia określono bez dzieci do lat 4/. W tym czasie o intensywności wzrostu liczby ludności Wrocławia decydowały masowe ruchy migracyjne. Jeszcze wówczas na stan zaludnienia Wrocławia nie wpływał znacząco przyrost naturalny; w 1948 r. stanowił on 17 % ogólnego przyrostu ludności, ale już notowano wysoki współczynnik przyrostu naturalnego, gdyż przybywali na te ziemie głównie ludzie młodzi. W 1950 r. 60 % wrocławian stanowili ludzie w wieku 18-49 lat, a wśród kobiet 63 % było w wieku predystynującym do macierzyń-

stwa, współczynnik przyrostu naturalnego wynosił wtedy 31,5 ‰/dla Polski 19,1‰/. Największy współczynnik przyrostu naturalnego we Wrocławiu zanotowano w 1951 r., wyniósł on 32,7 ‰/dla kraju - 18,6 ‰/. Konsekwencją wyżu demograficznego z lat 50-tych był najwyższy odsetek zawartych małżeństw w latach 70-tych - 30 % małżeństw zawartych w całym 40-leciu i, co za tym idzie, wzrost liczby urodzeń, choć już nie tak dynamiczny jak na przełomie lat 40-tych i 50-tych. Na wzrost liczby ludności Wrocławia wpływ miało utrzymujące się przez całe prawie 40-lecie dodatnie saldo ruchu wędrownego; dopiero w 1983 roku liczba opuszczających Wrocław /łącznie z emigrującymi za granicę/ była o 444 osoby większa od przybywających, ale w 1984 r. ponownie saldo migracji było dodatnie. W czerwcu 1981 r. ludność Wrocławia /w jego aktualnych granicach administracyjnych/ osiągnęła stan liczebny, jaki notowano w 1939 roku.

Wzrost liczby ludności Wrocławia oraz podstawowe zjawiska i wskaźniki demograficzne ilustrują poniższe zestawienia:

L A T A	Powierzchnia w km ²	Ludność ogółem w tys.	Liczba kobiet na 100 mężczyzn	Z ogółem ludność w tys. w wieku			
				0-14	15-24	25-64	65 i więcej
1939	175	621,0	.	.	.	.	.
1946	175	184,8	132	.	.	.	.
1950	225	315,0	107	75,0	73,0	152,8	8,1
1960	225	438,2	103	138,9	64,8	212,0	14,8
1970	229	526,0	107	108,5	135,6	253,1	28,8
1980	293	617,7	109	121,8	108,8	343,3	43,8
1984	293	636,0	110	136,2	89,2	364,7	45,9

	1946	1950	1960	1970	1980	1984
Przyrost naturalny na 1000 ludności	2,7	31,5	14,0	7,3	8,7	7,5
Saldo ruchu wędrownego	.	.	+2163	+4590	+3213	+92

O K R E S Y	Małżeństwa	Urodzenia	Zgony	Przyrost naturalny
1946 - 1950	25064	45207	15792	29415
1951 - 1960	51950	114410	25142	89268
1961 - 1970	45265	64049	24365	39684
1971 - 1980	60455	90428	39222	51206
1981 - 1984	21892	39745	19629	20116
1946 - 1984	204626	353839	124150	229689

Aktualnie można przyjąć, że ok. 55 % wrocławian to ludzie tu urodzeni w powojennym 40-leciu. To dzięki nim Wrocław ciągle pozostaje miastem młodych: 20 lat życia nie ukończyło w 1960 r. 39,0 % wrocławian, w 1970 r. - 33,9 % a w 1984 r. - 27,3 %, chociaż liczba ludzi starszych rośnie. O ile w 1960 r. ponad 65 lat liczyło tylko 3,4 % wrocławian to w 1984 roku wiek ten osiągnęło już 7,2 % mieszkańców.

ZATRUDNIENIE

Dla odbudowy zniszczonego miasta i jego dynamicznego rozwoju gospodarczego niezbędni byli ludzie; rosło zatem zatrudnienie - w pierwszych latach powojennych - głównie w sferze produkcji materialnej:

DZIAŁY GOSPODARKI NARODOWEJ /gospod.uspołecz./	1950	1960	1970	1980	1984	
	w tysiącach osób					1950=100
O G Ł Ę M	110,6	175,9	261,8	290,9	269,9	244,0
w tym:						
Przemysł	43,7	70,0	104,3	101,4	89,3	204,3
Budownictwo	14,9	23,0	35,9	38,6	33,3	223,5
Rolnictwo	0,3	0,8	2,5	4,5	3,9	13-krotn.
Handel	12,2	18,3	25,1	27,6	25,6	209,8
Oświata, nauka, kultura i sztuka	7,4	15,1	26,4	40,0	39,7	536,5
Ochrona zdrowia, kultura fizyczna	3,7	7,8	14,3	23,1	26,0	7-krotn.

Wyraźnie obserwuje się wzrost zatrudnienia w rolnictwie, w którym w 1950 r. było zatrudnionych zaledwie ok. 300 osób oraz w tzw. działach obsługowych. Było i jest to czynnikiem tworzącym coraz to lepsze warunki bytowe wrocławian.

Równolegle ze wzrostem zatrudnienia ogółem zwiększała się aktywność zawodowa kobiet. Na ogólną liczbę zatrudnionych kobiety stanowiły w 1950 r. 32,3 %, w 1960 roku - 36,6 %, w 1970 r. - 44,5 %, w 1980 r. - 48,3 % i w 1984 r. - 48,4 %.

Rozwój szkolnictwa wpłynął na zmiany w strukturze kwalifikacji zatrudnionych /wyniki spisów kadrowych/:

	1958	1968	1978	1983
Na 1000 zatrudnionych przypadało osób z wykształceniem:				
zasadniczym zawodowym	77	151	183	188
średnim zawodowym i policealnym	64	117	203	308
wyższym	59	90	126	160

Rosła liczba zatrudnionych z wykształceniem ponadpodstawowym i tempo tego wzrostu było znacznie wyższe od wzrostu zatrudnienia ogółem.

Według danych z narodowych spisów powszechnych źródła utrzymania ludności we Wrocławiu przedstawiały się następująco:

	1950	1960	1970	1978
LUDNOŚĆ UTRZYMUJĄCA SIĘ w %:				
Z pracy poza rolnictwem	90,8	87,5	84,8	85,0
w tym czynna zawodowo	50,1	47,2	56,9	60,3
Z pracy w rolnictwie	2,6	2,1	2,3	1,7
Ze źródeł niezarobkowych	6,6	10,4	12,9	13,3

Zwracając tu uwagę dwie tendencje: wzrost odsetka czynnych zawodowo, będący następstwem wkroczenia w wiek produkcyjny ludzi wyżu demograficznego oraz systematyczny, obserwowany w całym 40-leciu, wzrost utrzymujących się ze źródeł niezarobkowych /emerytów i rencistów/.

SYTUACJA GOSPODARCZA

INWESTYCJE

Potrzeby inwestycyjne Wrocławia w pierwszych latach powojennych podyktowane były koniecznością odbudowy miasta ze zniszczeń wojennych a następnie potrzebą nadania miastu charakteru ośrodka ponadregionalnego.

Struktura nakładów inwestycyjnych w gospodarce uspołecznionej Wrocławia przedstawiała się następująco:

	1960	1970	1980	1984
O G Ń Ł E M	100,0	100,0	100,0	100,0
w tym:				
Przemysł	39,1	38,2	25,5	26,6
Budownictwo	6,3	7,3	8,7	5,5
Gospodarka mieszkaniowa	24,9	13,9	23,1	20,4
Oświata, nauka, kultura i sztuka	7,4	8,6	5,1	7,1
Ochrona zdrowia i kultura fizyczna	1,2	2,5	4,0	7,3

Najwyższy udział w wartości inwestycji miał przemysł i gospodarka mieszkaniowa i choć nadal dominują nakłady na te działy gospodarki, to obserwuje się wzrost udziału procentowego nakładów na tzw. działy obsługowe.

Do ważniejszych przemysłowych efektów inwestycyjnych 40-lecia zaliczyć należy budowę m.in.: Zakładów Elektronicznych ELWRO, Centrum Naukowo-Produkcyjnego Podzespołów i Urządzeń Elektronicznych UNITRA-DOLAM, a także rozbudowę i modernizację takich przedsiębiorstw jak: Fabryka Automatów Tokarskich PONAR-WROCŁAW, Zakłady Zmechanizowanego Sprzętu Domowego POLAR, Dolnośląskie Zakłady Wytwórcze Maszyn Elektrycznych DOLMEL, Zakłady Hutniczo-Przetwórcze Metali Nieżelaznych HUTMEN, Wrocławskie Zakłady Chemii Gospodarczej POLLENA czy Wrocławskie Zakłady Sprzętu Grzejnego WROZAMET.

W zakresie gospodarki mieszkaniowej w powojennym 40-leciu Wrocławia oddano do

użytku jego mieszkańcom 114,9 tys. mieszkań o 382,7 tys. izb, co stanowi 62,4 % aktualnych zasobów mieszkaniowych miasta. W wyniku tego powstało, lub zostało rozbudowanych ponad 30 osiedli mieszkaniowych, m.in. PKWN, Gaj, Nowy Targ, Zachód, Anna, Barbara, Celina, Dorota, Huby, Pl. Grunwaldzki, Gądów, Popowice, Różanka, Polanka, Kozanów, Nowy Dwór, Muchobór Mały, Kiełczów, Zakrzów.

Zmodernizowano układ komunikacyjny miasta /trasa W-Z, E-12, Mosty Jagiellońskie/, wprowadzono miejską komunikację autobusową i unowocześniono tramwajową.

W odczuwalny sposób poprawiono zaopatrzenie miasta w wodę pitną, oddając do użytku Zakład Produkcji Wody "Mokry Dwór" oraz w pieczywo /piekarnia i wytwórnia pieczywa "ZWIEBACK"/.

Obok tych efektów powstały w mieście nowe szkoły, przedszkola, żłobki, wieloprofilowy szpital im. 40-lecia PRL, przychodnie rejonowe, placówki handlowe i usługowe polepszając tym warunki bytowe wrocławian.

PRZEMYSŁ

Wrocław jest aktualnie dużym ośrodkiem przemysłowym. Proces uprzemysławiania miasta był intensywnie realizowany od samego początku poprzez odbudowę zniszczonych zakładów a w dalszej kolejności ich modernizację i budowę nowych obiektów przemysłowych.

Już w 1945 roku uruchomiono, bez mała, wszystkie zakłady, które mimo zniszczenia nadawały się chociażby do częściowego uruchomienia.

W 1946 roku czynnych było we Wrocławiu 210 zakładów przemysłowych zatrudniających 21 tys. osób a w 1960 roku - 370 zakładów. Aktualnie we Wrocławiu znajduje się 650 uspołeczniionych zakładów przemysłowych, w których zatrudnionych jest 135,2 tys. osób, tj. 34 % ogółu pracujących w uspołecznionej gospodarce miasta. Przemysł Wrocławia reprezentuje niemal wszystkie jego gałęzie z dominującymi wśród nich przemysłami: elektromaszynowym, spożywczym, lekkim i chemicznym.

Strukturę wrocławskiego przemysłu na przykładzie wielkości produkcji sprzedanej i liczby zakładów w 1984 roku ilustruje zestawienie:

	Liczba zakładów przemysłowych	Produkcja sorzędana
OGÓŁEM przemysł Wrocławia	100,0	100,0
w tym przemysł:		
Elektromaszynowy	38,2	35,6
Spożywczy	10,0	38,0
Lekki	30,5	4,3
Chemiczny	3,9	7,5

Wrocławski przemysł jest jedynym w kraju producentem m.in. pralek automatycznych, trójczłonowych zespołów elektrycznych przewodowych, generatorów dużej mocy i procesorów centralnych cyfrowych systemów komputerowych a ostatnio i urządzeń systemów do teletransmisji danych.

Ponadto wrocławskie zakłady przemysłowe są poważnym producentem ładowarek kopalnianych, automatów tokarskich, wagonów ruchu pasażerskiego, kontenerów, opryskiwaczy ciągnikowych, urządzeń udojnych dla dużych i średnich ferm hodowlanych.

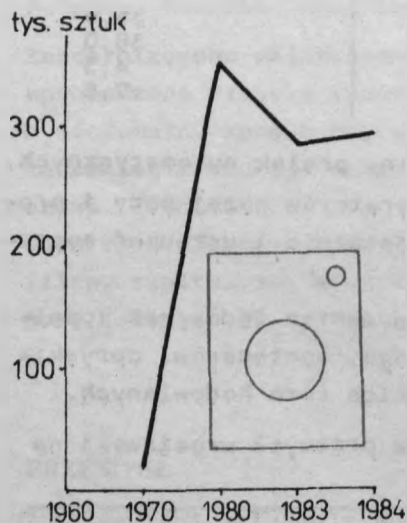
Wielkość produkcji niektórych wyrobów wytwarzanych przez przemysł wrocławski na tle danych krajowych przedstawia się następująco:

W Y R O B Y	Jednostka miary	1960	1970	1980	1984	
		w liczbach bezwzględnych				udział w produkcji krajowej
Pralki automatyczne	tys.szt	-	20,1 ^{a/}	359,8	291,0	100,0
Chłodziarki i zamrażarki domowe	tys.szt	20,6	357,5	408,9	369,9	68,9
Kuchenki gazowe	tys.szt	-	123,7	355,2	290,8	42,1
Obrabiarki do metali	szt	1351	2739	1197	1271 1556	4,1
Maszyny elektryczne wirujące	MW	565	2397	2151	2194	26,1
Środki do prania i mycia	tys.ton	4,6	9,7	30,4	31,3	11,3

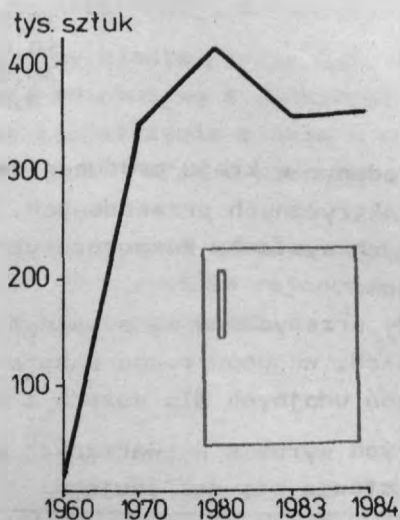
a/ Dane dot. roku 1972; produkcję pralek automatycznych rozpoczęto w 1971 r. wytwarzając ich 1,4 tys.sztuk.

PRODUKCJA PRZEMYSŁOWA

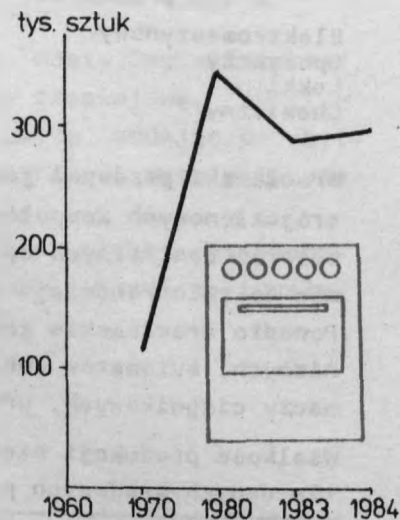
PRALKI AUTOMATYCZNE

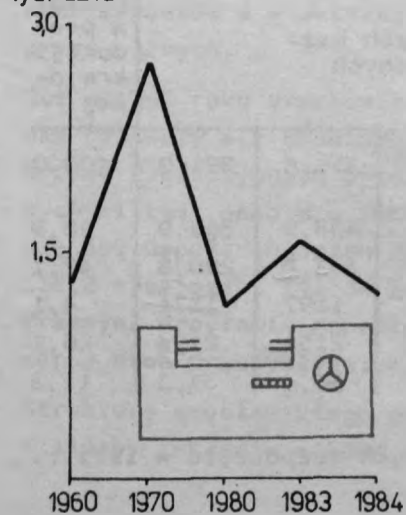
CHŁODZIARKI I ZAMRAŻARKI

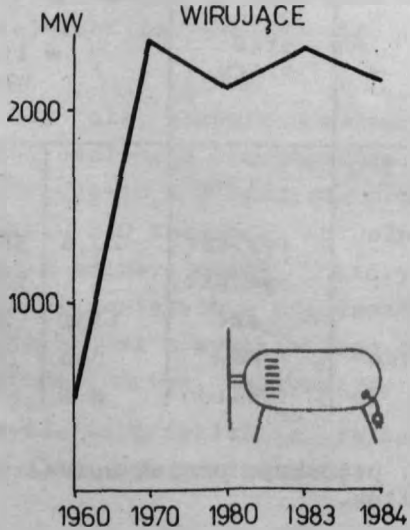
KUCHENKI GAZOWE

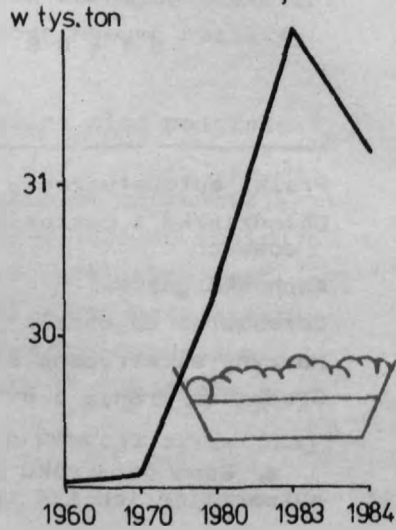
OBRABIARKI

MASZYNY ELEKTRYCZNE WIRUJĄCE

ŚRODKI PIORĄCE

Na takie ukierunkowanie wrocławskiego przemysłu wpłynęła budowa szeregu nowych obiektów przemysłowych, a m.in. Zakładów Elektronicznych ELWRO, Zakładów Elektronicznych UNITRA-DOLAM oraz modernizacja zakładów: m.in. HUTMEN-u, DOLMEL-u, POLAR-u, Wrocławskich Zakładów Sprzętu Grzejnego WROZAMET, Fabryki Automatów Tokarskich PONAR-WROCŁAW.

Istotnym czynnikiem wpływającym na rozwój przemysłu Wrocławia jest działalność prężnego i wciąż rozwijającego się ośrodka naukowego, wyższych uczelni, instytutów oraz biur i ośrodków konstrukcyjnych i doświadczalnych.

BUDOWNICTWO

Leżący po wojnie w gruzach Wrocław wymagał ogromnego nakładu prac remontowych i budowlanych. Już w 1945 roku powstało w mieście Społeczne Przedsiębiorstwo Budowlane oraz przedsiębiorstwo powołane do odbudowy kolei. Z czasem tworzone dalsze przedsiębiorstwa o różnych profilach specjalizacyjnych budownictwa a tym samym wzrastało zatrudnienie w budownictwie, co ilustruje zestawienie:

WYSZCZEGÓLNIENIE	1956	1970	1980	1984			
	ogółem				w tym przedsiębiorstwa budownictwa		
					ogólnego	produkcyjno-usługowego	specjalistycznego
Liczba przedsiębiorstw	30	54	62	62	19	20	15
Zatrudnienie w tys.	21,3	35,3	45,2	38,0	9,8	17,1	8,9

Największe zatrudnienie w budownictwie odnotowano w 1976 roku; wyniosło ono wtedy 54 tys.osób. Zmiana polityki inwestycyjnej u schyłku lat 70-tych spowodowała spadek zatrudnienia w budownictwie.

Nowo powstałe przedsiębiorstwa zwiększały swój potencjał produkcyjny. Szczególnie znaczny wzrost produkcji budowlanej obserwowano na początku lat 70-tych,

głównie w zakresie robót inwestycyjnych oraz w zakresie budownictwa mieszkaniowego i komunalnego.

We Wrocławiu działają ponadto liczne biura projektów, przedsiębiorstwa geologiczne, geodezyjne a wśród nich znaczące dla gospodarki narodowej Centrum Badawczo-Projektowe Żeglugi Śródlądowej NAVICENTRUM oraz Centralny Ośrodek Badawczo-Projektowy Górnictwa Odkrywkowego POLTEGOR.

Działalność przedsiębiorstw wrocławskich /mających tu ewoją siedzibę/ prowadzona jest nie tylko na terenie miasta, ale i w województwie wrocławskim a także na terenie pozostałych województw i poza granicami kraju.

TRANSPORT

Wrocław jest ważnym węzłem komunikacyjnym. Na terenie miasta zlokalizowane są 3 duże dworce i 25 stacji kolejowych, port rzeczny i port lotniczy; tutaj swoją siedzibę ma 7 jednostek transportu branżowego i publicznego.

Aktualnie we Wrocławiu w ciągu roku załadowuje się 1,8 mln ton ładunków przeznaczonych do przewozu koleją, 1,1 mln ton ładunków w porcie rzeczonym, 16 mln ton ładunków przewożą jednostki transportu branżowego i publicznego, port lotniczy odprawia i przyjmuje rocznie 130 tys. pasażerów oraz wysyła i przyjmuje blisko 500 ton przesyłek towarowych i pocztowych.

Wrocław należy także do miast o szybkim tempie rozwoju motoryzacji na co wskazuje liczba samochodów osobowych na 1000 mieszkańców rosnąca z 11 pojazdów w 1960 roku do 121 w 1984 roku.

GOSPODARKA KOMUNALNA

Gospodarka komunalna jest podetawą funkcjonowania wszystkich dziedzin życia w dużej aglomeracji miejskiej. Dlatego też po wojnie w pierwszej kolejności odbudowywane były we Wrocławiu zdewastowane urządzenia infrastruktury komunalnej: pierwsze linie tramwajowe i autobusowe, sieć wodociągowa i gazowa. Już w czerwcu

1945 roku kursował pierwszy autobus, a w sierpniu uruchomiono pierwszą linię tramwajową, w tym też miesiącu dzięki odbudowie gazowni wrocławskiej część mieszkań wyposażona była już w gaz.

Zmiany jakie nastąpiły w okresie 40-lecia miasta, w infrastrukturze komunalnej ilustruje zestawienie:

	1946	1960	1970	1980	1984
Długość sieci w km:					
wodociągowej	456	720	763	769	799
gazowej	600	735	845	958	1014
Ludność korzystająca z sieci w % ogółu ludności:					
wodociągowej	56,2	85,4	95,2	96,3	97,0
kanalizacyjnej	58,9	79,7	90,2	92,4	92,8
gazowej	56,2	75,6	88,3	96,3	98,5
Zużycie w gospodarstwach domowych:					
wody w hm ³	5,4 ^{a/}	18,4	25,3	42,2	48,5
energii elektrycznej w GW·h	8	51	105	275	324
gazu sieciowego w hm ³	9,7	46,7	73,4	103,9	137,0
Długość czynnych tras w km:					
tramwajowych	65 ^{a/}	99	103	86	88
autobusowych	58 ^{a/}	113	193	310	285
Stan inwentarzowy:					
wozów tramwajowych	151 ^{b/}	423	497	489	519
autobusów	5 ^{b/}	77	227	418	502
Taksówki osobowe	.	676	1075	2492	3598

a/ Dane dla roku 1949. b/ Dane dla roku 1947.

WARUNKI BYTU LUDNOŚCI

HANDEL I USŁUGI

Wraz z rozbudową Wrocławia rosła sieć placówek detalicznych i gastronomicznych. W 1950 roku czynne były 1773 punkty sprzedaży detalicznej, chociaż w znacznym stopniu prowizoryczne. W latach późniejszych postępował proces ich modernizacji. Do końca 1984 roku przybyło we Wrocławiu kolejnych 1613 punktów sprzedaży, w tym ponad połowę /914 punktów/ przybyło w dziesięcioleciu 1950-1960 r. Wzrost liczby punktów sprzedaży nie poprawił jednak warunków dokonywania zakupów przez wrocławian, bowiem o ile w 1950 r. na 1 punkt sprzedaży detalicznej przypadało 174 osoby, to w 1984 r. liczba ta wzrosła do 188 osób.

Aktualnie podstawową sieć detaliczną /58 % ogólnej liczby punktów sprzedaży/ stanowią 1953 sklepy, w tym 5 dużych domów handlowych. Ich uzupełnieniem są drobnodetaliczne punkty sprzedaży /kioski, stragany/, kluby prasy i książki, składki i składnice, stacje benzynowe oraz apteki i punkty apteczne.

Sieć gastronomiczna Wrocławia, chociaż znacznie wzrosła, jest wciąż niewystarczająca w stosunku do potrzeb miasta. W 440 zakładach i punktach gastronomicznych na 1 miejsce konsumenckie /w zakładach uspołecznionych/ przypada 38 osób.

Rozwój sieci detalicznej i gastronomicznej we Wrocławiu ilustruje zestawienie:

	1955	1960	1970	1980	1984
Punkty sprzedaży detalicznej	1928	2687	2911	3031	3386
w tym uspołecznione	1849	2009	2258	2478	2503
Zakłady gastronomiczne	84	109	197	437	440
w tym uspołecznione	81	84	157	379	357

Usługi bytowe dla ludności, tj. obsługę gospodarstw domowych i zaspokojenie potrzeb osobistych świadczy wrocławianom 4111 zakładów usługowych, punktów świadczenia usług i punktów przyjęć. Największy wzrost liczby tej sieci przypadł na lata

70-te, kiedy to we Wrocławiu przybyło 1145 zakładów i punktów świadczenia usług. W przeliczeniu na 1000 mieszkańców przypada we Wrocławiu 6,5 placówek usługowych.

WARUNKI MIESZKANIOWE

Wobec olbrzymiego zniszczenia miasta i dynamicznie, w pierwszym po wojnie dziesięcioleciu rosnącej liczby mieszkańców zaspokojenie potrzeb mieszkaniowych we Wrocławiu stanowiło i stanowi nadal najbardziej newralgiczny problem miasta. W pierwszych miesiącach po zakończeniu działań wojennych remontowano istniejące zasoby mieszkaniowe w wyniku czego w końcu 1945 roku było w mieście ok. 180 tys. izb mieszkalnych nadających się do zamieszkania. Do końca 1950 roku oddano do użytku 39 tys. izb, a w następnym 10-leciu - 46,9 tys. izb.

Te rosnące efekty budownictwa mieszkaniowego nie nadążały jednak ze wzrostem liczby ludności i stąd wzrastało zagęszczenie na 1 izbę z 1,32 osoby w 1950 r. do 1,45 w 1960 r. Istotna pod tym względem poprawa nastąpiła w latach 1971 - 1980, kiedy to oddano do użytku 50,9 tys. mieszkań.

W wyniku przyspieszonego w tym 10-leciu tempa budownictwa mieszkaniowego /44,3 % mieszkań wybudowanych w całym 40-leciu/ w 1980 r. na 1 izbę przypadało już tylko 1,05 osoby. Lata 80-te przyniosły zahamowanie budownictwa mieszkaniowego. Obniżenie jego rozmiarów nie znalazło jednak odbicia we wskaźniku zagęszczenia: w końcu 1984 roku na 1 izbę przypadała już 1 osoba.

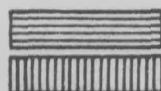
Rozmiary budownictwa mieszkaniowego i wynikający z tego wskaźnik zagęszczenia ilustruje zestawienie:

	1945-1950	1951-1960	1961-1970	1971-1980	1981-1984
Mieszkania oddane do użytku	1560	16791	33388	50872	12697
w tym w gosp. uspoł.	1560	16559	31675	45646	11411
Liczba osób na 1 izbę ^{a/}	1,32	1,45	1,34	1,05	1,00

a/ W roku kończącym prezentowany okres.

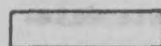
GOSPODARKA MIESZKANIOWA

MIESZKANIA ODDANE DO UŻYTKU

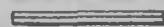

gospodarka uspołeczniona

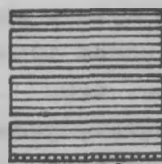
gospodarka nie uspołeczniona

= 5 000 mieszkań

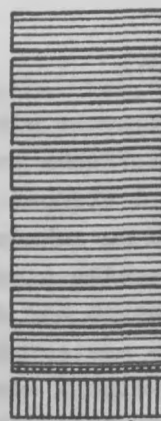
1946-50r.

1951-60r.

1961-70r.

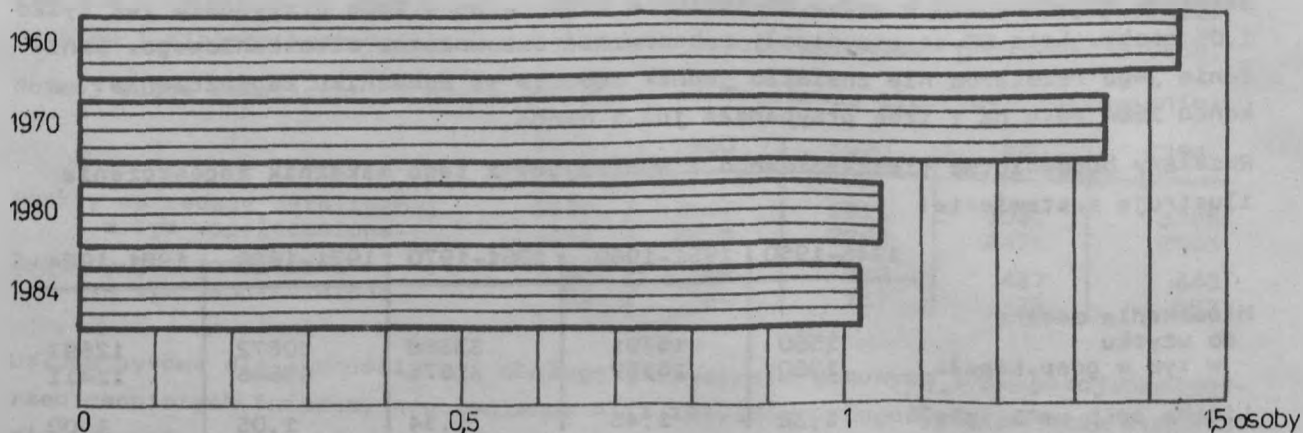

1971-80r.

1981-84r.

LICZBA OSÓB PRZYPADAJĄCA NA 1 IZBĘ

Systematycznie ulega poprawie standard mieszkań, przeciętna liczba izb oraz powierzchnia przeciętnego mieszkania. Wyposażenie mieszkań w podstawowe urządzenia sanitarne przedstawiało się w ciągu 40-lecia następująco:

RODZAJE INSTALACJI	1950	1960	1970	1978
	w % ogółu mieszkań			
Wodociąg	71,8	78,4	90,6	95,4
Ustęp spłukiwany	46,6	55,5	70,5	82,4
Gaz sieciowy	68,5	79,1	88,6	94,9
Centralne ogrzewanie	10,4	16,3	45,3	63,7

U w a g a. Na podstawie wyników narodowych spisów powszechnych.

SZKOLNICTWO I WYCHOWANIE

Powojenne początki szkolnictwa w mieście były szczególnie trudne /brak nauczycieli, podręczników, pomieszczeń lekcyjnych/. We wrześniu 1945 roku naukę rozpoczęło 1250 dzieci w 11 szkołach podstawowych. Działalność rozpoczęło też liceum ogólnokształcące oraz /jeszcze jako jedna wspólna uczelnia/ Uniwersytet i Politechnika Wrocławska.

W pierwszych latach powojennych dużym zainteresowaniem cieszyły się licea ogólnokształcące dla pracujących /np. w roku szkolnym 1947/48 uczniowie pracujący stanowili 50 % ogółu uczących się w liceach wszystkich typów/; aktualnie ta grupa uczących się stanowi niecałe 19 %.

Lata następne to okres szybkiego rozwoju szkolnictwa; rosła ilość uczących się i studiujących, wzrosła też liczba nauczycieli. Szybkie tempo rozwoju szkolnictwa podstawowego wynikało ze wzrostu liczby dzieci, natomiast rozwój szkolnictwa ponadpodstawowego określały potrzeby gospodarki narodowej a także przyjmowanie przez Wrocław funkcji ponadregionalnych w tym zakresie.

Liczbę szkół, uczniów /studentów/ i absolwentów ilustruje zestawienie:

	1945/46	1960/61	1970/71	1980/81	1984/85
SZKOŁY PODSTAWOWE:					
szkoły	11	115	126	110	113
uczniowie w tys.	1,3	70,0	72,2	56,3	67,4 ^{a/}
absolwenci w tys.	.	7,0	11,3	6,1	6,3 ^{a/}
LICEA OGÓLNOKSZTAŁCĄCE:					
szkoły	1	18	20	23	21
uczniowie w tys.	0,9	7,0	14,1	11,2	8,8 ^{a/}
absolwenci w tys.	.	8,3	2,1	2,7	2,3 ^{a/}
SZKOŁY ZAWODOWE:					
szkoły	-	110	195	216	194
uczniowie w tys.	-	26,9	58,5	44,3	32,5 ^{a/}
absolwenci w tys.	-	4,0	14,8	12,6	8,6 ^{a/}
SZKOŁY WYŻSZE:					
szkoły	1	8	8	8	8
studenci w tys.	2,9	17,8	34,2	42,7	31,6
absolwenci w tys.	.	2,2	5,2	8,5	6,7

a/ Z poprzedniego roku szkolnego.

Ogółem w 40-leciu powojennym wrocławskie szkoły podstawowe ukończyło 246 tys. uczniów, 370 tys. ukończyło szkoły średnie zawodowe i ogólnokształcące a 8 wyższych uczelni wrocławskich opuściło 165 tys. absolwentów, zapewniając dopływ wysoko wykwalifikowanej kadry nie tylko dla Wrocławia.

Obrazem rozwoju szkolnictwa we Wrocławiu są zmiany w strukturze wykształcenia jego mieszkańców, co ilustruje zestawienie /dot. ludności w wieku 15 lat i więcej^{a/}:

RODZAJ WYKSZTAŁCENIA	1970	1978
LUDNOŚĆ OGÓŁEM	100,0	100,0
Wyższe pełne	7,5	11,2
Wyższe niepełne i policealne	5,4	5,9
Średnie	20,8	28,0
Zawodowe	11,4	15,2
Średnie niepełne i podstawowe	43,8	34,5
Podstawowe niepełne i bez wykształcenia	11,1	5,2

a/ Na podstawie wyników spisów powszechnych.

Istotnym elementem oświaty jest wychowanie przedszkolne. Jego ranga we Wrocławiu wynika z wysokiego stopnia aktywizacji zawodowej kobiet. Sieć przedszkoli uzupełniają ogniska i oddziały przedszkolne organizowane przy szkołach podstawowych. Łącznie wychowaniem przedszkolnym objętych jest aktualnie 56 % dzieci w wieku przedszkolnym.

OCHRONA ZDROWIA

W wyzwolonym Wrocławiu lecznictwo było jedną z najszybciej organizowanych dziedzin życia. W lipcu 1945 r. funkcjonował już odremontowany szpital im. Wszystkich Świętych /dzisiejszy Szpital Wojewódzki im. J. Babińskiego/. Następnie powstały ośrodki zdrowia i poradnie przeciwgruźlicze; w 1950 r. odremontowane wrocławskie szpitale dysponowały 4 tys. łóżek szpitalnych, funkcjonowały też poradnie specjalistyczne. Z końcem lat 50-tych nastąpiła dalsza poprawa w lecznictwie poprzez organizowanie przychodni przyzakładowych /np. w 1957 r. na ogólną liczbę 125 przychodni lekarskich 74 to były przychodnie przyzakładowe/.

Do osiągnięć we wrocławskiej ochronie zdrowia zaliczyć należy uruchomienie w 1971 roku Dolnośląskiego Centrum Diagnostyki Medycznej DOLMED, w którym przeprowadza się masowe badania profilaktyczne. W 1984 roku oddano do użytku nowy szpital im. 40-lecia PRL z 525 łóżkami na 15 oddziałach i sukcesywnie przebiega oddawanie do użytku oddziału pediatrycznego przewidzianego na 100 łóżek.

Kształtowanie się sytuacji w ochronie zdrowia w minionym 40-leciu ilustruje zestawienie:

	1960	1970	1980	1984
Lekarze medycyny	1131	1997	1863	2840
na 10 tys. ludności	25,8	38,0	30,2	44,7
Lekarze dentyści	281	421	458	614
na 10 tys. ludności	6,4	8,0	7,4	9,6
Łóżka w szpitalach ogólnych	5093	6157	6266	6490
na 10 tys. ludności	116,2	117,0	101,4	102,1
Apteki i punkty apteczne	57	73	78	77
Przychodnie	157	165	193	197
w tym przy zakładach pracy	86	79	82	81

Opiekę nad matką i dzieckiem realizuje się poprzez sieć poradni dla kobiet i dzieci oraz poprzez opiekę nad dziećmi w 55 żłobkach na 3670 miejsc. Opiekę tę objętych jest blisko 20 % dzieci wieku "żłobkowego", czyli 0-2 lata.

KULTURA I SZTUKA

W ciągu 40 lat we Wrocławiu nie tylko odrestaurowano dziesiątki zabytkowych obiektów, ale przywrócono im również prawdziwą historyczną postać. W pomieszczeniach tych znalazły swe miejsce muzea, salony wystawowe i inne instytucje kulturalne. Zorganizowany we Wrocławiu w 1948 roku Światowy Kongres Intelktualistów dodał miastu atrakcyjności i potwierdził rangę jego środowiska.

Na dzisiejszy Wrocławski Ośrodek Kultury składa się m.in. działalność:

- 3 teatrów dramatycznych /Polski, Kameralny, Współczesny/, Opery Państwowej, Operetki Wrocławskiej, Wrocławskiego Teatru Pantomimy, Wrocławskiego Teatru Lalek, Państwowej Filharmonii, Wrocławskich Kameralistów "Cantores Minores Wratislavienses" /łącznie w przedstawieniach organizowanych przez te teatry i instytucje muzyczne uczestniczyło w ciągu 1984 roku 661,0 tys. widzów i słuchaczy/,
- 28 kin stałych i ruchomych /3-6 mln widzów/,
- 11 muzeów, w których obok ekspozycji stałych w 1984 r. zorganizowano 92 wystawy czasowe i 21 objazdowych /693,8 tys. zwiedzających/,
- 78 bibliotek publicznych i filii o księgozbiorze liczącym 1,7 mln woluminów,
- Biblioteki i Wydawnictwa Zakładu Narodowego im. Ossolińskich.

We Wrocławiu pracuje też Rozgłośnia Polskiego Radia, Ośrodek Telewizji i Wytwarzania Filmów Fabularnych.

Znaczącą rolę w życiu społeczno-kulturalnym Wrocławia odgrywają wychodzące tu dzienniki i czasopisma.

Wydarzeniem dużej rangi, nie tylko dla miasta Wrocławia, będzie finalizacja,

w roku 40-lecie miasto, prac przy Penoramie Racławickiej - wielkiego dzieła historii i kultury narodowej.

Obok widowisk repertuarowych realizowanych przez własne zespoły jest Wrocław miejscem szeregu festiwali jak: Festiwal Polskich Sztuk Współczesnych, Festiwal Polskiej Muzyki Współczesnej, "Jazz nad Odrę" i Festiwal Oratoryjno-Kantatowy "Wratiscavia Cantans".

Szczególnej urody wrocławskiemu życiu kulturalnemu dodaje, organizowane od 1961 roku dla upamiętnienia rocznicy Odrodzenia Polski, Wrocławskie Święto Kwiatów.

